

Jakob Jacobsen, født 10/6-1899 i Hommelvik

Min far, Hågen Jacobsen, var født 25/1-1860 i Nilsdalen i Mostadmark. Hans foreldre var Jacob Nilsdal født 29/2-1804 på Røros og hans hustru Mali Sivertsdatter født 1817 i Stjørdal. Jakob er død i 1873 og hans hustru er død i 1882. Min fars barndomsår var vel omtrent lik for gutter som vokste opp på en liten gård – trange kår preget vel de fleste. Skolegang var det så som så med – det var riktignok en såkalt omgangsskole så de lærte da noe, far var f.eks flink til å skrive. Fritidsproblemer fantes ikke – i fritiden måtte de utføre et eller annet arbeide på gården – så som vedhugging, vannbæring – innlagt vann var det jo ikke – og for øvrig hjelpe til i stall og fjøs og ute. Om sommeren måtte de også gjete kreaturer.

Han ble konfirmert i Lånke kirke. Da han gikk for presten måtte han gå over marka fra Nilsdalen til Leksdalen og videre til kirken – somme ganger helt til Værnes. Denne utflukten tok minst 2 døgn så han måtte overnatte. Det kom alt an på hvor lenge presten holdt på med undervisningen.

Han hadde 3 brødre og så snart de var konfirmert dro de hjemmefra for å forsøke å finne noe arbeide. En ble utdannet skredder og slo seg ned i Hommelvik og en ble gift i Lånke og overtok senere en gård der. Min far var den yngste og var den siste som forlot heimen. Den eldste ble igjen for han skulle jo i sin tid overta gården. Min far dro til Trondheim og hadde til å begynne med forskjellige jobber og det var ikke så greit alltid fortalte han, men til slutt havnet han hos en vognmann på Bakklandet i Trondheim. Her hadde han det bra men det var ikke særlig stor fortjeneste. Da Lewis Miller tok til med anleggsarbeide i Hommelvik i 1883 var far en av de første som begynte her. Miller hadde sagbruk i Jemtland og trelasten skulle skibes ut over Hommelvik.

Miller hadde også sagbruk i Canada og far ble av Miller 2 ganger sendt over til Canada for å samordne trelastsorteringen. Han var der omtrent et år hver gang. Jeg husker godt siste gang han reiste, det var visstnok i 1904. Det var særlig det at han skulle ha med seg sag som vakte min forundring. Det var en såkalt grindsag han pakket særlig godt inn. Det var den han skulle bruke der borte. Han fortalte en gang husker jeg at tollerne spekulerte på hva dette var for noe. Min far kunne ikke noe særlig engelsk og det måtte tilkalles noen som snakket norsk. Saken ble nok ordnet i mindelighet. Det er vel ikke mange som har reist over Atlanteren med en grindsag i bagasjen.

Far arbeidet hos Miller til virksomheten ble helt nedlagt under første verdenskrig. Under krigen var det ikke vanskelig å få arbeid men ut over i 20 årene og i begynnelsen av 30 årene var det vanskelig og det var mange som var arbeidsløse. Vi eldre kjenner jo godt til dette. Min far var en etling i 8. ledd av Hans Olsen Åsen, han fant malmen på Røros. Et bilde av Åsen henger i Røros kirke ved siden av den første direktøren.

Min fars besteforeldre var, Johannes Jacobsen Lasse født 1767 og død 18/5-1836 og hans hustru Ingeborg Henriksdatter født 1768 og død omkring 1830. Begge er født på Røros.

I 1808 reiste disse to sammen med 3 barn fra Røros til Nilsdalen i Mostadmark. Reisen foregikk over Tydalen (Bukkhammeren). Lasse hadde fått stilling som stiger (tilsyn med grubedrift) ved Jernverket i Mostadmark. Ved siden av stigerjobben virket Lasse som skolelærer i Leksdalen i Lånke. Dette kunne han gjøre da driften ved Jernverket var innstilt i enkelt perioder. Det finnes enda en liten notisbok hvor Lasse hadde ført sitt regnskap med Jernverket. Dette er pent og nøyaktig ført. Resultatet hvert år var at han skylte penger til Jernverket. Det var ikke meget – et par daler eller der omkring – som ble overført til neste år.inntektene bestod av lønn og levering av trekull samt kjøring. Utgiftene var for matvarer – hovedsakelig sild, mel og gryn. Regnskapet er avsluttet i mai 1836 og hans sønn Jacob har overtatt.

Min mor Anna Mathilde var født 15/5-1862 i Hommelvik. Hennes foreldre (mine besteforeldre på morsiden) var Lars Halvorsen født 20/2-1820 i Gjerdrum og hans hustru Anne Mathea født 12/7- 1821. Halvorsen er død i 1904 og hans hustru i 1896. Min far er død 3/8-1949 og min mor døde 9/2-1950.

Halvorsen arbeidet ved Hadeland Glassverk da han fikk tilbud på stillingen som teglmester ved teglverket i Hommelvik og i 1858 reiste han med familien til Hommelvik. Reisen foregikk med hesteskyss over Dovre. Det var ikke stort han fikk med seg på turen. Det meste ble sendt sjøvegen til Hommelvik. Hans arbeide ved teglverket bestod i å ha tilsyn med brenninga. Når ovnen var i drift måtte han oppholde seg på verket natt og dag. Han bygslet 10 mål jord under Karlslyst mot årlig avgift av 5 spd. Denne avgiften var han fritatt for så lenge han arbeidet ved teglverket. Han avlet poteter og grønnsaker – før alet han også slik at han kunne holde ei ku. Huset han bodde i står fremdeles og sagbruket brukte det til bolig for høvelmesteren. Hvordan det er i dag vet jeg ikke. Halvorsen og hustru hadde 3 døtre.

Mine foreldre hadde 4 barn – 3 piker og 1 gutt. Dessuten hadde vi 2 pleiebarn – en pike og en gutt. Piken kom til oss straks etter hun var født og var hos oss til hun ble gift. Gutten kom til oss da han var årgammel og var det til han var ca 11 år.

Familien besto således av 8 personer, men etter hvert som barna ble konfirmert måtte de ut å søke seg arbeide, så til slutt ble far og mor igjen alene.

I 1890 kjøpte min far en stuebygning i Selbu og fraktet den ned til Hommelvik hvor han hadde bygslet hustomt. Huset var av solid tømmer og var etter forholdene den gang ganske stort. I første etasje var det to rum som hvert var ca 20m², så var det kjøkken og et lite kammers og en gang. Vi disponerte hele første etasjen og et rom i annen. De øvrige rom var som regel bortleid. Jeg kan nevne at her bodde Hommviks første politi (T. Hannemo). Senere var det en lege dr. Nordtømme, han var bror av daværende sogneprest i Malvik.

Videre var det en urmaker (Ellingsen) som leide rommene. Det var også andre familier og det kunne være enkeltpersoner som leide. Vann måtte vi bære fra en brønn ca 250 m unna. I 1906 fikk vi innlagt vann og i 1911 fikk vi elektrisk lys. Det var til å begynne med bare en lyspære i hvert rom, ingen vegglys eller bordlamper.

Utelys kom ikke på tale før noe senere. Kloakk hadde vi heller ikke før noe senere. Huset som ligger rett over vegen for den tidligere Moheim skysstasjon ble etter hvert forbedret noe, det ble pannelt utvendig og innvendig og er ennå i dag i fullt brukbar stand. Min far fikk skjøte på eiendommen i 1900. Noe senere kjøpte han et jordstykke mot den såkallte Gammelløfta.

Utstyret innvendig bar ikke preg av noen overflod. Det var det som burde være i en heim – et større bord og noen små – stoler av forskjellig fasong – skap m.v. Til sengeplass var det skyvsenger, samt sengbenker som kunne trekkes ut. Dette var jo praktisk for å få bedre plass om dagen. Pikene måtte nok ligge 2 i hver seng, men jeg hadde min egen sengebenk. Det ene rommet var således oppholdsrom både natt og dag. Hver kveld måtte sengplassen ordnes og om morgenen var det å ordne bort sengetøy m.v. slik at rommet ikke bar preg av soverom. Sengbenkene ble sitteplass om dagen og soveplass om natten. Det andre rommet sto mer på stas og bruktes bare i helgene og ved høytidelige anledninger. Her var det også noe bedre utstyr – sofa og noen bedre stoler, et større bord og et par mindre, det var også linoleum på golvet.

Maten var ganske alminnelig kost. Det var vanskeligheter under første verdenskrig med å skaffe nødvendig, men noen nød var det ikke. Det var meget verre etter 1920, da var det varer å få tak i, men ingen penger. Vi hadde hvert år en gris som ble slaktet til jul, et par sauer hadde vi også. Før fikk fra det jordstykket som far kjøpte på denne måten ble det både kjøtt og flesk. Videre ble det om høsten innkjøpt spekesild og tørrfisk som vi selv lutet. Vi avlet også poteter og litt grønnsaker. Potetland leide vi av brukseier Jenssen på Mogjerdet. En del høns hadde vi også. Vi forsøkte også med kaniner men det gikk ikke så bra. Kosten for øvrig var hver kveld undtatt lørdag og søndag grøt av grynmel eller havregryn. Det forekom også grøt til frokost og da med kokt melk. Dette i tilfelle det var noe igjen fra kvelden før.

Klær og skotøy, særlig ytterklær var det verste problem. Jeg hadde bare et par sko (lærsko) og disse måtte jo en og annen gang repareres og da kunne det hende at jeg måtte være inne den dagen. Om vinteren når det var kuldegrader brukte vi labber som var sydd av tøy. I Hommelvik var det en som sydde slike labber som hette Hansen, og han ble naturligvis kalt Labbhansen. Det forekom også noe lettere fottøy om sommeren men dette var ikke noe å ha i regnvær. Det forekom også at jeg måtte bruke skotøy som tilhørte en av mine søstre, med dette smakte ikke. Av klær var det til daglig bruk en såkalt busserull til hverdags og en blå genser til helg, hvis du da hadde noe å ha utenpå var jo det bra (Dette gjelder mens jeg gikk i skole).

Skolen var vel bra den etter forholdene den gang. Jeg begynte i 1906 og det var første kull som begynte på skolen som vi den gang kallte nyskolen. Det var 7 klasser og vi gikk på skolen annen hver dag. Det var skole fra kl. 0900 til kl. 1600 i den mørkeste vintertid, da hadde vi en time middagspause. Ellers sluttet vi kl. 1500 uten middagspause. Det var lærere vi likte og det var lærere vi ikke likte. Det samme gjaldt også forskjellige fag. Det er vel antagelig slik i dag også. Da jeg gikk i 5. klasse ble det satt i gang en aftenskole. Det var særlig et par lærer som var meget interessert. Det ble undervist i norsk, rekning og noe engelsk. Det var i vinterhalvåret dette foregikk og det var ikke bare skolebarn som var med, men også voksne av begge kjønn.

Min mor hadde en tid renholdet ved skolen og her måtte også jeg hjelpe til. Etter endt skoledag måtte jeg sørge for at alle vedkasser var fulle. Og jeg måtte også hjelpe til med å få pultene på plass etter at gulvene var rengjort. De fleste pulter var for 2 elever men det fantes også noen som det satt 4 elever på. Belysningen var heller dårlig skjønt det var 6 parafinlamper på hvert rom. Hjelpemidler til undervisningen var det vel heller dårlig med. Noen videre utdanning etter folkeskolen var nok på tale men det ble ikke noe resultat. I 1919 fant jeg på å søke opptak på Artilleriets befalskole og der kom jeg inn. Dette var den eneste måte en kunne skaffe seg videre utdanning på uten at det kostet noe. Jeg fikk min eksamen i 1923 og ble straks ansatt som sersjant med noe fast lønn.

Foran har jeg fortalt at en av våre nærmeste naboer var Moheim skysstasjon og her var det hester til sine tider 3 stk. og det var gildt. Jeg tror jeg må si at jeg benyttet enhver anledning til å komme meg dit for å se på hestene. Jeg fulgte også godt med ved foringen og stellet for øvrig. Enkelte ganger fikk jeg også være med å kjøre. Det var ikke bare skyss stasjonen drev med. Det var også all annen kjøring for eksempel vedkjøring fra sagbruket og Millertomta og da måtte det være med et par gutter for å lesse av veden.

I mine guttedager var det ikke så vanskelig å skaffe seg noe arbeide. Det var mange gutter som arbeidet på sagbruket og noen arbeidet i perioder hos Lewis Miller. Første gang jeg var på arbeide var jeg 9 år og det var hos Miller jeg skulle arbeide. Jeg måtte møte opp kl. 0600. Etter å ha gitt opp navn og alder fikk jeg utlevert en pøs med maling, et jern og en malerkost og fikk også litt undervisning om hva jeg skulle gjøre. Jeg fikk også anvist en stor plankestabel og jeg skulle male navnet Miller i enden av plankene. Dette var ikke så vanskelig. Det var bare å holde jernet mot enden av plankene og styrke over med malerkosten også stod navnet der. Jeg arbeidet 3 dager i uken og de andre 3 dager gikk jeg på skolen. Arbeidstiden var fra kl. 0600 til kl. 1800 med frokost og middagspause. Lønnen var kr. 1.50 pr. dag og slik ble det kr. 4.50 pr. uke. Det var ikke sammenhengende arbeide, men i perioder etter som båtene kom og skulle ha last. Hvis det ikke var arbeide hos Miller hendte det ofte at jeg fikk samme slags arbeide ved sagbruket. Dette var også i perioder. Det er ikke vanskelig å forstå at dette gikk ut over lekselesningen men jeg kom igjennom det. Pengene jeg tjente rådde jeg sjøl over men det var alltid slik at jeg sparte til et eller annet, det var klær, sko, ski osv. Jeg hadde også annet arbeide i mellom men dette får være nok.

Slik gikk det da fram til 1913 da jeg ble konfirmert. En stund før konfirmasjonen fikk jeg fast arbeide ved et høvleri. Jeg skulle mate en høvelmaskin og dette arbeide likte jeg. Her var lønn kr. 2.50 pr. dag og så sluttet de arbeidet kl. 1400 på lørdager. Det var særlig gildt. Men nå måtte jeg betale kr. 5.00 pr. uke hjemme, men det hendte også at jeg ble fritatt for det hvis det var noe særlig jeg hadde tenkt meg. Det gikk ikke så bra med høvleriet og etter et par år ble driften omlagt og noe redusert og driften opphørte ved slutten av den første verdenskrig. I sommerferiene var det ofte at jeg arbeide hele uken og da ble fortjenesten fordoblet. Virksomheten ved brukene gikk som vanlig for her var det ingen ferie den gang.

Ja, hva drev ungdommen med i fritida. Hadde vi noen særlig fritid? I hvert fall var det ingen problemer med fritiden. På tross av at det var lite fritid var det flere gleder enn sorger. Fornøyelser var det lite med og det som var laget vi selv. Vi laget turer til Selbu f.eks. flere ganger om sommeren og da brukte vi sykkel. Fisketurer var det ofte og litt jakt om høsten var det også.

Fra min ungdom minnes jeg godt noe som foregikk hver søndag kveld – vel og merke hvis været var fint. Det var vel en gammel skikk og møtes på jernbanestasjonen ved siste togavgang til Trondheim ved 21 tiden. Etter at toget var gått skulle vi unge gå tur og da gikk turen til Sandlåven (Smedplassen) hvor som regel Olav Ottesen satt på låvebroen med trekkspillet, og snart var dansen i full gang.

